

Återuppstånden

Jesus är snart tillbaka ovanför entrén till St Nicolai kyrka i Örebro. Under den bokstavliga "återuppståndelsen" har statyn gått från att vara huggen i gotländsk sandsten till att nu uppenbara sig i Ekebergsmarmor, ett imponerande hantverk.

TEXT **PETER WILLEBRAND**

SANKT NICOLAI KYRKA i centrala Örebro började byggas på 1200-talet i gotisk stil, en stil som kom att förstärkas när arkitekten Adolf Kjellström under andra hälften av 1800-talet ledde ett större restaureringsarbete av kyrkan. Kjellström, som satt stark prägel på Örebros stadsbild, var efter studieresor till England starkt påverkad av den engelska nygotiken där både sandsten och kalksten var ett vanligt byggnadsmaterial. Han var själv en stark agitator för en ökad användning av natursten i svensk arkitektur.

Under senare år har kyrkan genomgått en omfattande fasadrenovering där skadad och vittrad sten ersatts med kalksten från stenbrottet i Borghamn.

STENENTREPRENÖREN Gullbergs MMVIII är den som löpande utfört restaureringsarbetena. Företaget är specialiserat inom kulturvård och har varit inblandat i flera uppmärksammade projekt under senare år, bland annat restaureringen av Linköpings Domkyrka som belönades med Stenpriset 2021. Restaurering är generellt komplexa uppdrag med mycket hantverksinslag och speciallösningar. Gullbergs har också blivit något av en plantskola för framtida gesäller och stenhuggare. Senast i raden är Carl Holmström, en nybliven stenhuggare som

Den nye Jesus har efter önskemål fått ett mer rogivande ansiktsuttryck.

tillhör en exklusiv skara som i Sverige kan räknas på både händernas fingrar.

– Det är viktigt att vi själva kan säkerställa vårt långsiktiga kompetensbehov av duktiga medarbetare, samtidigt är ett gesäll- eller mästarbrev en investering i deras egen framtid och fortsatta karriär, säger Stefan Gullberg, företagets grundare.

Den nyhuggna Kristus-skulpturen ovanför kyrkans entré är ett typexempel på hur komplext ett restaureringsarbete i sten kan vara. Den gamla skulpturen var huggen i gotländsk sandsten av skulptören Carl Hyllengren och kom på plats i samband med restaureringen i slutet av 1800-talet.

Skadorna och vittringen på stenen var

”Vi bollade tillbaka frågan till Länsstyrelsen som gav klartecken för Ekebergsmarmorn, trots att den alltså inte är en sandsten och har en ljusare ton.”

Mästerligt! Basem Zammam, en Örebroskulptör och konstnär med rötter i Syrien, har huggit fram ur ett block som ursprungligen mätte 1,5 kubikmeter. Stållramen används för att mäta in avstånd under huggningen.

efter 150 år så omfattande att man snabbt insåg att den inte gick rädda.

– Beslutet att låta tillverka en ny Jesus blev inledningen på en ganska lång process, säger Rune Lundkvist, fastighetsförvaltare hos Svenska kyrkan i Örebro.

Det höga antikvariska värdet har gjort att både Örebro läns museum och Länsstyrelsen Örebro län löpande har övervakat restaureringen.

– Gotländsk sandsten bryts ju inte längre och vi försökte tillsammans med antikvarierna utvärdera andra alternativ. Ett förslag var en schweizisk sandsten, samma sort som används vid restaureringen av Stockholms slott. Samtidigt tyckte de flesta att det skulle vara bra om vi istället kunde välja en stensort med lokal anknytning. Vi bollade tillbaka frågan till Länsstyrelsen som gav klartecken för Ekebergsmarmorn, trots att den alltså inte är en sandsten och har en ljusare ton.

En något oväntad dimension av res-

taureringen tillkom när man i ett förråd på Örebro läns museum av en slump påträffade en gipsmodell av originalet till Hyllengrens skulptur. Modellen 3D-scannades och fick utgöra ett slags förlaga till den skickliga stenhuggare som fick uppdraget att hugga ut den nya Jesus: Basem Zammam, en Örebroskulptör och konstnär med rötter i Syrien. Han har tidigare utfört flera arbeten för både Gullbergs och andra svenska stenföretag där kravet på hantverksskicklighet är på högsta nivå.

– Han har även huggit fram de nya kalkstensänglarna vid Sankt Nicolais södra port och var väl insatt i bakgrunden till arbetet, säger Rune Lundkvist.

MEN ALLT BÖRJADE såklart med stenen, och jakten på ett tillräckligt stort block i brottet i Glanshammar. Det var en utmaning i sig, det som skulle bli den slutgiltiga skulpturen behövde vara ett block som mätte 1,5 kubikmeter.

Rätt perspektiv är viktigt när Jesus blick ska möta besökarna i entrén.

Själva arbetet påbörjades i januari och pågick under en period av fem månader, med ständiga avstämningar. Hela processen dokumenterades noggrant och i maj var den nya skulpturen färdig.

– Varannan vecka kom en grupp med representanter från kyrkan, Länsstyrelsen, Örebro museum och Gullbergs på besök i verkstaden för att följa arbetet, säger Basem.

– Det tog mycket tid i anspråk. Skulle jag istället gjort arbetet helt på egen hand hade det nog tagit 6-7 veckor.

En stor utmaning var skalan i detaljbetena, berättar han.

– Jag har under hela mitt yrkesliv jobbat mycket med att återskapa och kopiera verk, men i det här fallet var just de små

Här får Basem Zammam besök av Rune Lundkvist, fastighetschef Örebro pastorat, och Lars Karlsson Lilja, antikvarie vid Örebro länsmuseum.

FOTO: WIKI/CC

St Nicolai med entrésidan där statyn är placerad.

FOTO: STEFAN GULLBERG

Nya Jesus och originalet, utställda i St Nicoali.

detaljerna som fick ta tid eftersom det måste bli rätt första gången. Det är ju inte bara att åka tillbaka till brottet och be dem plocka fram ett nytt block i samma storlek om något skulle gå fel ...

Allt skulle heller inte vara exakt enligt förlagan – särskilt när det kom till ansiktet.

– Från kyrkans håll tyckte man att den förre Jesus såg lite för nedstämd ut, de ville att han skulle ha ett nytt ansiktsuttryck, där han verkade mer tillfreds och ha ett leende.

Basem fick ta fram några förslag med en leende Jesus i lera innan man bestämde sig för vilket uttryck han skulle gå vidare med.

– För mig personligen har en viktig del i uppdraget varit att tränga in i vad som karaktäriserar bilden av Jesus. Han är ju en figur som människor över hela världen direkt kan identifiera på några enskilda och typiska detaljer som skägget, ögonen, håret och blicken. Det var också väldigt intressant att jobba med just de där subtila detaljerna som ska ta fram personlig-

”För mig personligen har en viktig del i uppdraget varit att tränga in i vad som karaktäriserar bilden av Jesus.”

heten. Och det känns som jag kommit honom lite närmare under arbetets gång ...

För att ha koll på proportionerna arbetade Basem med en burliknande stålram runt skulpturen.

– Med hjälp den kunde jag mäta in alla avstånd och se till att skulpturen med sin bas hela tiden rymdes inom ramen.

Perspektivet är också viktigt. En Jesus som står ovanför porten måste ha en viss framtåtlutning, annars kommer det att

se ut som han bara stirrar rakt fram och inte möter besökarens blick.

– Jag har lyft basens baksida en aning för att vinkeln ska bli rätt.

DEN BOKSTAVLIGT ”återuppståndne”

Jesus i Ekebergsmarmor som uppenbarar sig ovanför kyrkporten är inte bara en stenhugares verk, det är även en påminnelse om att hantverket fortfarande har en stor betydelse i en tid när vi överlämnar allt mer maskiner.

– Tyvärr har jag märkt att många tror att man inte längre kan utföra den här typen av jobb i Sverige. Ofta undersöker man inte ens möjligheterna, säger Basem. ■

Projekt: St Nicoali, Örebro – Jesus

Beställare: Svenska kyrkan

Stenentreprenör: Gullbergs MMVII

Stenleverantör: Borghamnsten och Borghamns stenförädling